

Чижевський Б. Г.,
*кандидат педагогічних наук,
провідний науковий співробітник
відділу економіки і управління ЗСО,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА

Заклад загальної середньої освіти (надалі - ЗЗСО) незалежно від типу, структури та форми власності є цілісним організмом, розвивається як активна соціально-педагогічна система, елементи якої (складові: духовно-морального, суспільно- громадського, політико- ідеологічного, інформаційно-енергетичного життя, а також матеріальних, фінансових, природних ресурсів) знаходяться у тісній взаємодії один з одним і будуть успішними, якщо будуть забезпечені системним, комплексним і цілісним державно-громадським управлінням на засадах рівноправного партнерства. Таке управління внутрішньо необхідне як для ЗЗСО в цілому, так і для кожної з його складових частин (клас, група, шкільне методичне об'єднання, гурток, студія, театр, підрозділ – навчальний кабінет та лабораторія, бібліотека, спортивний комплекс, їдальня, географічний майданчик, дослідна ділянка, пришкільне господарство тощо).

Управління ЗЗСО є глобальною державно-суспільною проблемою, складає фундаментальний аспект філософії освіти і потребує діалектичного осмислення. Воно досліджується в різних аспектах: господарсько-фінансовому, забезпечення освітнього процесу, кадровому, інформаційному, культурному, політичному та організаційному. Проте це цілісний організм, єдиний і неподільний на окремі елементи. Ступінь реалізації механізмів державногромадського управління може розглядатися в якості одного із суттєвих показників рівня розвитку і самого закладу освіти, і кожної з його структурних складових.

Наукове осмислення державно-громадського управління освітнім процесом на засадах партнерства, забезпечення функціональності основних та допоміжних структур, їх складових базується на основі пізнання закономірностей переведення діяльності всіх учасників освітнього та управлінського процесів у площину усвідомленої діяльності, що потребує глибокого і всебічного осмислення, вивчення та удосконалення наявних і пошук нових ефективних механізмів управління на засадах партнерства.

Особливо актуальною розроблення проблеми державно-громадського управління виникає у зв'язку з децентралізацією управління освітою, розвитком місцевого самоврядування та реформуванням системи загальної середньої освіти, визначення нового змісту та підходів до організації освітнього процесу у зв'язку із розвитком інформаційних та соціальних мереж, 256 кібернетики, запровадження дистанційного навчання, зокрема, проведення навчальних занять в режим івідео-уроків, використання електронних платформ тощо, важливість чого посилилась внаслідок пандемії та нових викликів у сфері освіти.

У державно-громадському управлінні на засадах партнерства важливу роль відіграє інформація щодо забезпечення життєдіяльності закладу освіти, поінформованість усіх учасників освітнього процесу та партнерів. Наявність важливості інформації у реалізації такої форми управління стосовно сфери загальної координації освітніх та управлінських процесів передбачає врахування того, що це: соціально-природний, духовно-моральний, мотиваційний організм. Там, де є інформація, діє і управління, а там, де здійснюється управління, безперечно присутня й інформація. Вихідний пункт будь-якого управлінського процесу (головним серед яких є підготовка і ухвалення управлінського рішення, а також його виконання) – отримання і опрацювання інформації та визначення підстав для ухвали управлінських рішень.

На думку провідних філософів, управління закладом освіти розглядається як функція його високоорганізованих регулятивних систем (духовних, соціальних, біологічних, технологічних, інформаційних), що забезпечує структурну цілісність та спрямованість на збереження їхньої якісної визначеності, на підтримку динамічної рівноваги із їх середовищем і на їхнє подальше вдосконалення. Головне завдання управління – забезпечення цілеспрямованої дії.

Управління є своєрідним відгуком на всю суму інформаційних взаємодій системи, збурень, змін, спрямованих на визначення такої поведінки і стану, такої структурної організації і тенденцій розвитку, які відповідали б усій накопиченій цією системою інформації, людському потенціалу, матеріально-технічним та фінансовим ресурсам і враховували б її об'єктивні потреби, пріоритети та завдання. Воно зорієнтоване не тільки на минуле системи, але і на її майбутнє.

Необхідно враховувати, що управління колективом закладу освіти, співпраця і взаємодія у освітньому середовищі, залучення самоврядних структур та місцевої громади до участі в освітньому процесі принципово відрізняється від управління живими організмами і технічними системами. Будучи складною структурою, яка містить матеріальні і духовні процеси, воно виступає як специфічний вид людської діяльності. Особливість останньої полягає в тому, що управлінський вплив присутній в усіх сферах життя колективу ЗЗСО та навколишнього середовища, соціуму, фактично є особливим видом стосунків безпосередніх та опосередкованих учасників освітнього процесу. А це означає, що управлінські стосунки утворюють необхідний момент життєдіяльності закладу освіти. В управлінських стосунках можна виділити законодавчі, духовно-моральні, нормативно-правові, політичні, економіко-фінансові, естетичні і етичні та інші засади, кожній із яких властиві такі взаємопов'язані сторони, як: інформаційна, підготовча, організаційна та оцінювальна, що потребує узгодженості і партнерської взаємодії. 257

У механізмах державно-громадського управління ЗЗСО на засадах партнерства вирішальна роль належить принципу зворотного зв'язку. Там, де цей принцип порушується або взагалі відсутній, там немає або спотворюються смисл і результати управління. В загальній формі, на думку фахівців, даний принцип визначає у будь-якій взаємодії джерело (суб'єкт інформації і

управління) і отримувача (об'єкт інформації і управління), які, безсумнівно, міняються місцями.

Отже, управління ЗЗСО – це інформаційний процес зі зворотнім зв'язком. У принципі зворотного зв'язку відбувається інформаційна взаємодія об'єкта управління та його суб'єкта. У закладі освіти, як соціальному інституті, цей принцип діє безперервно, оскільки зворотні дії керованої системи впливають на динаміку управлінських актів керівної системи, яка постійно враховує нові та регулярні надходження інформації. При цьому варто пам'ятати про те, що тут суб'єкт і об'єкт управління можуть мінятися місцями.

Керівник закладу освіти є суб'єктом управління, ініціатором і координатором основних управлінських процесів. Він отримує інформацію від учасників освітнього процесу, соціального середовища, державних органів управління, органів місцевого самоврядування. І в цьому випадку він уже виступає не тільки як суб'єкт управління, але і як об'єкт управління. У свою чергу, об'єкт управління, наприклад, класний керівник, отримує те чи інше управлінське рішення керівника закладу і в процесі його виконання діє як суб'єкт управління.

Таким чином, суб'єкт і об'єкт управління виконують подвійну – суб'єктно-об'єктну функцію, яка буде успішно реалізована за умови запровадження державно-громадського управління на засадах суб'єктної партнерської взаємодії.

Ключові слова: державно-громадське управління, колектив закладу освіти, принципи зворотнього зв'язку, інформаційна взаємодія, засади партнерської взаємодії.

Література:

1. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура: монографія / за ред. В.Г. Кременя. – К.: Педагогічна думка. – 2008. – 472 с.
2. Філософський енциклопедичний словник / Голова редакційної колегії В.І. Шинкарук. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2021 рр./ Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2013р. — 24с.
4. Освітній менеджмент в умовах змін : навч. посібник / Л. Калініна та ін.; за заг. ред. В. Олійника, Н. Протасової та ін. – Луганськ, 2011. – 308 с.